

RIJEČKI SPISI IZ ARHIVA UGARSKE KOMORE
(ACTA FLUMINENSIA)

1776—1804.

Vera Zmajić

Skupina spisa s nazivom »Acta Fluminensia« koja sa prekidom od 6 godina (1786—1792) teče od 1776—1804. g. već je preko 100 godina sastavni dio fonda Državnog arhiva u Zagrebu.

Po svemu sudeći ti su spisi došli u naš Arhiv iz Budimpešte u vrijeme preuzimanja ostalih arhivalija koje je između 1849—1851. g. primio i dopremio Ivan Kukuljević uz suradnju Đure Kentića koji je sve to vrijeme stalno boravio u Budimpešti i izvršio ogroman dio toga posla.

U opširnom izvještaju Banskoj vladi od 13. prosinca 1850. g.¹ Kentić među ostalim navodi da se u Komorskoj registraturi među drugim pretraktiranim aktima nalaze i »Fluminensia«. Tekom 1851. g. došlo je do daljeg preuzimanja spisa u 2 navrata. Prema Kentićevu izvještaju Banskoj vladi od 8. prosinca 1851. g.², koji je ujedno bio i zadnji izvještaj nakon povratka iz Budimpešte, ostale su u komorskom arhivu još neke grupe spisa, no među njima se više ne spominju »Fluminensia«. Može se, dakle, zaključiti da su Fluminensia« preuzeta tokom 1851. g., iako se to iz Kukuljevićeva prikaza o preuzimanju spisa izričito ne razabire.

U dopisu Zemaljske vlade — Odjela za unutarnje poslove br. 22203 iz 1876. upućenom Ravnateljstvu Zemaljskog arhiva³ govori se o zapisniku sjednice održane 10. kolovoza 1852. g. u Banskoj kući pod predsjedanjem Benka Lentulaja, gdje je naveden zaključak da se Financijskoj direkciji imaju među ostalima još predati »Acta departmenti objecta Zagrabiensia et Fluminensia concernentia et necdum superata« i »Acta Croatico-Cameralia Fluminensia ab anno 1841—1848.

¹ I. Kukuljević, Primanje hrvatskih spisa u Budim-Pešti god. 1849—1851, str. 40

² Isto, str. 45

³ Reg. DAZ 27/1877

Prema popisu arhivalija koje su nakon dopreme iz Budimpešte predane odgovarajućim nadležstvima⁴ to je i učinjeno 4 dana nakon zaključka sjednice, tj. 14. kolovoza 1852. g. Među ostalim spisima tada predanim Financijskoj direkciji četvrta tačka navodi: »Croatico-Fluminensia et Zagrabiensia«.

Izvještaj zemaljskog arhivara Franje Pogledića iz 1879. Odjelu unutarnjih poslova Zemaljske vlade⁵ međutim kaže: »Sva pako ostala od Komorskog Arhiva primljena pisma i to većom stranom starinske povelje, stari urbani, pravde i predmeti Bačarski, Riječki i Slavonski sa prepisi tako zvanih knjiga Kraljevskih i različitih donacija, da se imadu zadržati u zemaljskom arhivu ovih kraljevina...«. Financijska direkcija je dakle tražila da joj Zemaljski arhiv preda recentnije riječke spise preuzete iz Ugarske komore kao neku vrstu predspisa potrebnih za njezino dalje djelovanje. Stariji dio tih spisa ostao je i dalje u posjedu Arhiva. To su dakle po svemu sudeći naša današnja »Acta Fluminensia« obuhvaćena u spomenutom Pogledićevu izvještaju nazivom »Predmeti riječki«.

U I svesku Vjesnika zemaljskog arhiva iz 1899. g. E. Laszowski pišući kratku povijest arhiva navodi u popisu skupina pod rednim brojem 28 samo kratko: »Acta Fluminensia«. Isti podatak s malim dodatkom u zagradi »(sub Gubernio litorali)« ponavlja se 1910. g. u »Historia et praesens status Archivi« od Laszowskog. I više ništa.

Donja je vremenska granica te naše male ali vrijedne skupine godina 1776. To je jedna od mnogih značajnih godina u kompliciranoj povijesti Rijeke. Niz godina prije Rijeka se, kao važna luka, nalazi u sklopu tzv. »Trgovačke provincije«, a čine je sve luke od Akvileje do Karlobaga. U gradu je namjesnik. On potpada pod Tršćansku intendancu, a ova pod Trgovačku direkciju, odnosno kasnije Trgovački savjet u Beču. Tako organizirana obala trebala je trgovinom, carinama i porezom, koji je u austrijskim zemljama bio mnogo veći nego u Ugarskoj, donijeti dvoru potrebni novac koji mu ugarski staleži putem kontribucije nisu odobrili. No stvari nisu išle prema planovima, iako su i Tršćanska intendantca i nadležna uprava u Beču uložili mnogo da bi se iz življe trgovine u Primorju izvukla što veća korist. Izrađivani su planovi o regulaciji rijeke, izgradnji i popravcima cesta. Austrija je nastojala da zaštiti svoju privredu od ugarske konkurencije visokim carinama. 1748. g. izgubljena je Šleska a time i jaki potrošač ugarske robe. Zato Primorje dobiva sve veću važnost kako za Hrvatsku tako i za Ugarsku. Već 1750. g. obećala je carica da će ga pripojiti matici, no obećanje je izvršeno četvrt stoljeća kasnije. Po nalogu Marije Terezije proputovao je 1775. g. njezin sin Josip Primorjem. Tamošnje prilike

⁴ Reg. DAZ 34/1857

⁵ Reg. DAZ 14/1879

su ga razočarale. Trgovačka provincija nije ispunila svoju zadaću i u njoj je vladalo srazmjerno mrtvilo.

Iduće godine, dakle 1776. (otkad datiraju i naši najstariji spisi) dolazi do radikalnih promjena:

- 1) Ukida se Trgovački savjet u Beču;
- 2) Ukida se Intendencia u Trstu i čitava Trgovačka provincija;
- 3) Osniva se Severinska županija carskim reskriptom od 14. II. 1776.

Rijeka dolazi u sklop Severinske županije i time se pripaja kraljevini Hrvatskoj. Područje od Rijeke do Kraljevice čini po novom uređenju jednu cjelinu pod guvernerom koji zasjeda u Rijeci. Guverner je ujedno kapetan grada, nezavisno od toga kapetan Bakra, koji je 1777. g. izuzet ispod Vojne krajine i pripojen Severinskoj županiji, i župan novoosnovane županije. U njegovim je rukama prema tome, barem za neko vrijeme, velika vlast: politička, upravna i privredna. Kao guverner potpada samo pod najvišu ugarsku instancu (Ugarsko namjesničko vijeće), kao kapetan sluša Hrvatsko kraljevsko vijeće i kao župan Severinske županije drži u ruci teritorij od mora do Kupe.

Od 1776. g., dakle od osnutka Riječkog gubernija, do 1804. g., do koje zaključno teku spisi naše skupine »Fluminensia«, došlo je do još nekoliko važnih momenata u historiji Rijeke. Samo 3 godine nakon njena ulaska u sastav Severinske županije ukinula je Marija Terezija Hrvatsko kraljevsko vijeće, pa je Hrvatska zajedno s Rijekom potpala pod Ugarsko namjesničko vijeće. Još presudnije značenje imalo je ukiđanje Severinske županije 20. III 1786. koje je izvršio Josip II. Rijeka je tada došla u novoformiranu oblast nazvanu Ugarsko primorje (Littorale Hungaricum). Ono se sastojalo od 3 kotara: riječkog, bakarskog i vinodolskog. Na čelu mu je i dalje riječki guverner. Rijeka zajedno sa svojom gradskom upravom i čitavim gubernijskim područjem podvrgnuta je od sada izravno Ugarskom namjesničkom vijeću. Jedino je u sudbenim predmetima vrijedio kao viša instanca Banski stol u Zagrebu.

Po svojoj provenijenciji »Acta Fluminensia« pripadaju Ugarskoj komori. Među njima ima originalnih spisa, potpisanih i nepotpisanih koncepata, dosta kopija odnosno usporednih primjeraka i kasnijih prepisa. Prije definitivnog sređivanja spisi su bili smješteni u prilično oštećenim kartonskim kutijama sa posebno štampanim natpisom: Archivum Regnicolare, ispod toga: Acta Fluminensia. Skupina se dijeli na dva, sasvim različito uređena dijela.

Prvi dio ide od 1776—1785. g. i nalazi se u prvih 8 kutija. Spisi su signirani serijski brojevima i po tim brojevima su popisani u indekse koji su izrađivani ne dugo nakon spisa. Po njihovu sadržaju i sastavu može se zaključiti da su u samoj Ugarskoj komori »Fluminensia« vođena posebno, odnosno, da su predmeti koji se tiču Rijeke

i cijela njena područja kao sijela gubernija, tj. riječkog, bakarskog i vinodolskog kotara izdvojeni i posebno katalogizirani. No oni su nama došli u srazmjerno vrlo manjkavom broju. Osobito su slabo zastupane prve godine osnutka Riječkog gubernija. Od 9 brojeva iz 1776. g., koliko ih je popisano u indeksu, nalazi se samo br. 2 i br.8. Od 55 brojeva iz 1777. g. imamo tek 4. U indeksu je popisano 120 brojeva iz 1778. g. i 155 brojeva iz 1779. g., a imamo samo po jedan broj iz tih dviju godina. Spisi četiriju godina stali su svi u jednu kutiju. Oni su obuhvaćeni zajedničkim nizom brojeva i teku u indeksu i na spisima od 1—342 sa spomenutim velikim prazninama. Nema zatim ni prvih 110 brojeva iz 1780/1781. g. te se niz nastavlja od broja 111—209, budući da su i spisi 1780—1782. signirani novim nizom brojeva od 1—209. Zatim opet slijedi dalji dio spisa 1782—1784. g. obuhvaćen novim nizom brojeva od 1—142. I na kraju kutija spisa iz 1784—1785. označenih kao cjelina brojevima od 1—96, no oni nisu popisani u indeksu.

Takvo numeriranje spisa, iako prilično nespretno pa i nelogično, moralo se zadržati, jer su na isti način popisani u indeksima.

Tri knjige indeksa (27 d, e, f), u kojima su popisani spisi prvoga dijela zbirke »Fluminensia«, izrađene su uzorno. U prvom dijelu svake knjige izrađen je abecedni popis s naznakom godine, stranice i broja njena drugog dijela. U drugom dijelu, koji nosi naslov »Extractus Actorum Fluminensium«, doneseni su sadržaji (regesta) i rješenja pojedinih brojeva. Prva riječ-natuknica jače je istaknuta, dok su sa strane ispisani karakteristični pojmovi i nazivi predmeta o kojima se u dotičnom broju govori. Uvijek je na kraju takvih regesta naznačena i sjednica na koju je predmet obrađivan. Tako sastavljeni regesti spisa sretno nadoknađuju i one brojeve koje nismo dobili. Indeksi su izrađeni na latinskom jeziku i pisani upravo lijepim rukopisom.

Osim tih triju dragocjenih indeksa postoji još 6 specijalnih indeksa za prvi dio »Acta Fluminensia«. To su:

1. Liber (indeks) resolutionum regiarum in negotio Fluminensi 1776—1780. (27 a)
2. Liber resolutionum regiarum in negotio Fluminensi pro annis 1780—1784. (27 a-1)
3. Index libri informationum Fluminensium 1777—1780. (27 b)
4. Liber informationum Fluminensium 1780—1782. (27 g)
5. Liber »Videat« Flumine 1776—1780. (27 c)
6. Registratursbuch des Königlichen Fiumaner Dreyszigst Gefällen Inspektorats für die Jahren 1800—1801. (27 c-1)

No tih 6 pomoćnih knjiga su od mnogo manje praktične vrijednosti, jer osim vrlo lijepih regesta donose samo oznake sjednica i datume bez naznake broja na koji se odnose. Izrađene su na latinskom i njemačkom jeziku.

U spisima međutim prevladava trojezičnost: latinski, njemački i talijanski. Na njima su osim brojeva pod kojima su popisani u indek-

sima još neke stalne oznake. Većinom je naznačen broj sjednice, naziv FLUM (INENSIA) i slovočana šifra referenta s brojem za koji je teško utvrditi što bi mogao značiti. Čitava ta oznaka ili samo broj sjednice nalazi se najčešće na gornjem i donjem rubu poledine spisa. Na nekim je još kratak sadržaj ili samo naznake kome je upućen, zatim katkad naznaka kancelarije ispisana riječima »videat offi(cin)aria«. Na nekim spisima je utisnut okrunjeni monogram C = Camera Aulica. Katkada je neka ruka dopisala crvenom olovkom »Ex Regio Archivo Camerae Hungaricae«. Možda su to pribilježbe stavljene pri preuzimanju spisa 1851. g. Ne može se sa sigurnošću tvrditi da su visoki brojevi, koji se katkad vide ispisani olovkom na poledini nekih spisa, brojevi komorskih protokola u kojima su provedeni i spisi naše zbirke »Fluminensia«.

Drugi dio zbirke »Fluminensia« teče od 1792. do 1804. g. Velika praznina od 6 godina između prvog i drugog dijela izlazi iz činjenice da je Josip II 1784. g. ukinuo Ugarsku komoru kao vrhovnu financijsku oblast za Ugarsku i Hrvatsku i njene poslove prenio na Namjesničko vijeće. To je potrajalo do 1790. g. Tada je uprava i sudstvo vraćeno u stanje kakvo je bilo prije Josipova vladanja. Velika je šteta da se ta skupina nije mogla upotpuniti spisima nastalim kroz ovaj vremenski razmak u Namjesničkom vijeću. Oni se vjerojatno i danas tamo nalaze.

Spisi drugog dijela vođeni su i uređeni na sasvim drugi način. Oni su unutar pojedinih godina grupirani prema sadržaju u manje cjeline. Takva jedna cjelina nazvana je »Fons«, a brojevi koji čine jedan fons zovu se »positiones«. Dovoljno je baciti pogled u jedan od 4 »indeksa« u kojima su popisani ti spisi da se dobije njihov jasan pregled. U prvoj rubrici je broj »fonsa« s kratkim sadržajem, u slijedećoj je broj pozicije, tj. broj početnog spisa. Zatim je sadržaj spisa, datum, pa broj urudžbenog zapisnika. Na kraju je rješenje spisa sa svojim brojem. Rješenje naime dobiva slijedeći novi broj, dok broj svog početnog spisa zadržava samo onda ako odlazi »ad acta« tj. ostaje u kancelariji. Dalji spis dotičnog fonsa dobiva novi broj, dakle: početni spis — br. 1, njegovo rješenje — br. 2, novi spis — br. 3, njegovo rješenje — br. 4 itd., ukoliko rješenje ne ide od acta. Istaknuti sadržaj fonsa u početnoj rubrici i abecedno kazalo na kraju »indeksa« mnogo olakšavaju traženje željenih predmeta u »indeksu« i u samim spisima. Svi brojevi kao i razne opaske, veze brojeva, razni »vide« pisani su crvenom tintom a tekst crnom.

Spisi pojedinog fonsa imaju svoj omot s ispisanim brojem fonsa. Početni spisi i njihova rješenja s priložima, ukoliko ih ima, stavljeni su zajedno i po mogućnosti uklopljeni jedni u druge. Signatura glavnog spisa sastoji se od ovih elemenata: na gornjem dijelu poledine je broj urudžbenog zapisnika s datumom nastanka spisa. Na donjem dijelu je glavna orijentaciona signatura ispisana crvenom tintom i to: go-

dina, positio (broj), naziv skupine »FLUMINENSE« i broj fonsa. Na rješenjima je uz te oznake još i datum otpreme, adresant s kratkim sadržajem, oznaka (paraf) kancelarije i na donjem rubu spisa često broj sjednice i ponovno broj urudžbenog zapisnika.

Spisi su pretežno na latinskom i njemačkom pa zatim na talijanskom jeziku, dok su »indeksi« izrađeni isključivo na latinskom. Dosljedno težnji da našu arhivsku građu približimo što širem krugu istraživača, a posebno u težnji da se što tačnije precizira porijeklo spisa, dali smo ovoj skupini hrvatski naziv »Riječki spisi iz arhiva Ugarske komore«. Izvorni naziv »Acta Fluminensia« ili samo »Fluminensia« zadržan je kao sporedan.

Po svom značenju spisi ove skupine su ekonomsko-financijske prirode. U njima su dotaknuti i obrađivani najrazličitiji predmeti i područja, no uvijek sa financijsko-ekonomskog aspekta.

Tako broj 8 iz 1776. g. sadrži komisijski zapisnik s izvještajima komisija koje su izvršile predaju grada i luke Rijeke i Bakarskih dobara ugarsko-hrvatskim vlastima, odnosno vojnim vlastima hrvatske Vojne krajine, zatim spise u kojima se regulira prelaz financijskog upravljanja toga područja od Univerzalne blagajne u Beču na Ugarsku komoru u Požunu, m. o. davanje plaće direktoru bivših komorskih dobara u Bakru Mikuliću i župniku u Mrkopalju, pa pitanje ubiranja bankalnih daća koje prelaze pod upravu ugarskih tridesetnica i, napokon, pitanje utroška preostalog novca (restancije) koji je zatečen u tzv. sanitarnoj kasi.

Interesantni su podaci o kontroli i pregledima dućana i skladišta trgovaca, da bi se konstantiralo eventualno postojanje krijumčarene robe. o putovima kojima se ima transportirati roba u vezi s ubiranjem tridesetnice i o manipulaciji u riječkoj luci. Tu je i abecedni popis robe koja je u 1770. i 1771. g. preko riječke luke uvezena u Hrvatsku i Ugarsku. Pored ostaloga uvezeno je mnogo stipse, papira, smole, željeza i čavala, pamučne i vunene robe, južnih plodova, naročito mnogo kave, ulja, soljene i sušene ribe, kolonijalne robe, itd. (Količina robe izražena u funtama).⁶

Cesti su podaci o popravcima teretnih brodova, malih lađa (cymbae), izgradnji novih teretnih brodova i o ribarenju. (Br. 304 iz 1780. g. donosi izvještaj Franje Neumara⁷ o ugovoru ribarenja u Vinodolskom kastelanatu. Priložena je tabela s podacima o količini ulovljene i prodane ribe u god. 1777/78.. Najviše je bilo tuna — 29220 libri, spada 415 libri, palamida 208 libri, tombarela 5¹/₄ barila, skombrab 2 barila, sardela 1 baril. Zatim su doneseni podaci o novcu dobivenom prodajom ulovljene ribe.

⁶ Acta Fluminensia br. 10/1777

⁷ Franjo Neumar, administrator komorskih dobara u Primorju i vrhovni nadzornik svih tridesetnica u Hrvatskoj sa sijelom u Karlovcu.

⁸ Acta Fluminensia 1799, fons 1, positio 1

Interesantan je prijedlog o konstrukciji skvera Brajda u riječkoj luci,* zatim česti podaci o staklani u Sušici, staklani Holub, tvornici platna u Bakru, o lokvanskoj pilani, o popravku zgrada i cesta. Kao da iznad svega dominiraju spisi koji se tiču ubiranja tridesetnice i svega što je s njom u vezi. Tu su brojni izvještaji glavnog tridesetničkog inspektora Franje Neumara, razni ugovori, računi, dnevnice i slično.

O karakteru spisa u drugom dijelu skupine govore još jasnije kratki sadržaji pojedinog fonsa. Evo ih samo nekoliko:

- O urbarijalnim poslovima Rijeke (1792)
- O tabelama prihoda od luke i sanitarne službe na brodovima Ugarskog primorja. (1792)
- O dnevnicama i putnim troškovima, nagradama plaćama i mirovinama. (Ovaj fons sadrži reskript u kojem se raspisuje nagrada od 100 zlatnika onome tko pronađe izvor slatke vode u okolici Kraljevice.) (1792).
- O povećanju riječke luke i o raznim radovima koje treba u njoj izvesti. (1792)
- O trgovačkoj kasi (cassa Commercialis) i o kraljevinskoj hrvatskoj kasi (Cassa regnicolare Croatica). (1793)
- O plaćama i nagradama osoblja Riječkog gubernija. (1793)
- O Lopači i Podbregu, dobrima grada Rijeke. (1793)
- O stanovnicima Vinodola, Hreljina i Bakra koji su zatečeni i optuženi za pustošenje šuma. (1794)
- O stanju pučanstva u Primorju. (1795)
- O zasađivanju komorskih šuma. (1796)
- O nekim zaraznim bolestima koje haraju po trgovačkom Ugarskom primorju. (1799)

U nekim zadnjim godinama registrator kao da je sustao, pa sadržaji fonsa nisu konsekvntno ispisivani.

Prije sređivanja skupini su bile pridijeljene 4 pomoćne knjige koje su je pratile s police na policu našega spremišta. Boljim uvidom ustanovljeno je da se samo 2 tiču zbirke »Fluminensia«. To su: 1) Abecedno kazalo tridesetnice za 1800. i 1801. g. i 2) »Liber resolutionum Regiarum in negotio Fluminensi« za 1780—1784. izrađena također abecedno. Treća pomoćna knjiga »Urbario delle Colonie Commerciali sulla strada Carolina de anno 1770.« vođena pogrešno kao »Fluminensia — protokol br. 3« nosi već na naslovnoj strani jasnu i tipičnu staru signaturu skupine »Buccarana«: »12 Buccari U 9«. Sada, kad su definitivno razriješene signature bakarskih spisa, ta knjiga je izlučena da bi se vratila na svoje mjesto. I napokon četvrta pomoćna knjiga, dosadašnji protokol br. 2, nema veze s Rijekom. On tretira isključivo vojne predmete te donosi ukupan sadržaj računa i izvještaja iz 1840. g. na njemačkom jeziku koji su iz Ogulina slani na pregled i odobrenje u Karlovac. Ta knjiga računa pripada arhivu Ogulinske regimente (Militaria).

Među spisima »Fluminensia« pronađeno je zatim dosta spisa iz 1813. g. iz vremena uređivanja francuskih vlasti u našim krajevima. Oni su ispunili jednu kutiju i sadrže presude specijalnog suda, zatim

spise francuskog Tribunala I instance u Karlovcu i nekoliko izvadaka iz matičnih knjiga. Ti spisi pripadaju skupini »Acta Gallica«.

U 1777. g., dakle u vrijeme organizacije novih upravnih odnosa i prelaza riječkog područja pod kraljevinu Hrvatsku, našao se je priličan broj spisa iz naše skupine »Acta Consilii Regii Croatici«. Oni nose karakteristične signature svoje skupine i njihova nesumnjiva pripadnost Hrv. kraljevskom vijeću utvrđena je na temelju elenaka i protokola.

Omot spisa iz 1777. g. (koji upravo govori o prelazu Bakarskih dobara ispod vojne vlasti u sastav Severinske županije i većina ih je datirana u Bakru) nosi posebne signature koje do sada nije bilo moguće dovesti u vezu sa sređivanim ili kojim drugim spisima. Oni su za sada stavljeni na kraju skupine, dok im se ne odredi pripadnost.

Na kraju su još 2 omota spisa. Rukopisom Ivana Kukuljevića ispisano je na ovojnoj strani prvoga ovo: Acta Coloniae Graeci ritus non unitorum Civitatis Fluminensis a. 1717—1733. Sadržaj tih spisa tiče se dolaska grčko-istočnih vjernika na Rijeku i njihova nastojanja da od nadležnih vlasti ishode pravo osnutka vjeroispovjedne općine i gradnju pravoslavne crkve. Spisi su po svoj prilici istrgani iz koje arhivske skupine na Rijeci i složeni u omot. Kukuljević ga je označio sa: Cod(ex) M(anu)sc(ri)ptus N° LXXVII. Nemaju nikakvih signatura osim novijeg žiga Zemaljskog arhiva u Zagrebu (oko 1900. g.) na prvot strani i starijeg na poleđini (oko 1861).

Drugi omot s Kukuljevićevom oznakom (Cod(ex) M(anu)sc(ri)ptus) N° LXXXVII. nosi naslov »Acta marittima Regni Croatiae a. 1712. Najveći broj tih spisa tiče se pitanja trgovine morskom soli, a dva govore o imenovanju Nikole Pohmajevića arcidakonom modruškim. Pomnijim uvidom i uspoređivanjem dade se zaključiti da ti spisi pripadaju skupini »Buccarana« i možda bi ih bilo najispravnije pripojiti nesigniranim spisima te skupine.

U današnjem Državnom arhivu na Rijeci nalazi se velika skupina arhivalija Riječkog gubernija. Te su arhivalije nastale djelovanjem Kraljevskog Ugarskog gubernija na Rijeci od njegova osnutka 1779. g. do 1809. g. i ponovo od 1822. g. do 1848. g. Ti su se spisi čuvali na Rijeci do 1873. g. Tada ih je mađarska vlada dala prenijeti u Budimpeštu u Mađarski državni arhiv. Tamo su ostali sve do 1936. g. (?) Tada su na traženje talijanske vlade vraćeni iz Budimpešte na Rijeku. Naša »Acta Fluminensia« sastoje se od spisa koji su nastali u sklopu Kraljevske ugarske komore u Požunu i Budimu u vezi s poslovima te komore kao centralne financijske oblasti za čitavu Ugarsku i Hrvatsku, pa prema tome i za Rijeku. Zato je sasvim sigurno da ta naša

⁹ Osnovan 1874. g. U njega su ušli: arhiv palatina, Ugarske dvorske kancelarije, Namjesničkog vijeća i Komore. Vidi: Giuseppe Viezzoli, »Fluminensia« nell' Archivio Nazionale di Budapest«, »Fiume« II, Rijeka 1924, str. 23.

skupina nema nikakve veze s arhivom Riječkog gubernija u današnjem državnom arhivu na Rijeci, niti je ikada tamo bila, već je iz Budimpešte direktno dopremljena u Zagreb.

Među našu »Fluminensiu« dospjele su međutim 4 buste spisa koje po signaturama očito potječu sa Rijeke. Spisi su iz arhiva carskog kapetana, odnosno namjesnika na Rijeci iz g. 1674—1760.

Svi spomenuti spisi, koji su izlučeni iz skupine »Acta Fluminensia«, smešteni su u dvije kutije, dok im se ne odredi definitivna pripadnost.

Samo sređivanje te skupine bilo je otežano zbog potpune ispremišestanosti spisa. Bilo je potrebno opisati sadržaj svake kutije napose, a onda tek pristupiti pregrupiranju spisa i to s najvećim oprezom. Tek kasnije, pošto su indeksi koji su pripisani našim komorskim spisima (Zagrebački administratorat) utvrđeni kao indeksi za skupinu »Acta Fluminensia« i dopremljeni iz vanjskog spremišta, omogućena je sigurna metoda za definitivno sređenje skupine.

Spisi su pisani na dobrom papiru trajnom tintom i nalaze se u vrlo dobrom stanju očuvanosti. Mnogi listovi imaju interesantne vodene znakove-filigrane. Oni će istraživačima također ponešto reći.

Skupina je u cjelini prvorazredna građa za ekonomsku pa i kulturnu povijest Rijeke i Hrvatskog primorja u vrijeme kada su ti krajevi, zamašnjim reformama Marije Terezije i Josipa II, doživjeli velike promjene u političko-administrativnoj strukturi. Kontrolom i upletanjem u najraznolikija područja života i djelatnosti jozefinistički sistem je pridonio da su upravo u spisima i pomoćnim knjigama te skupine sačuvane mnoge, upravo minuciozne pojedinosti koje bi inače ostale nezapažene. U tome leži vrijednost te srazmjerno male skupine za sve istraživače naše ekonomske povijesti na kraju XVIII i početkom XIX stoljeća.

RIJEČKI SPISI IZ ARHIVA UGARSKE KOMORE
(ACTA FLUMINENSIA)
1776—1804.

S p i s i

I. dio

fasc.	god.	broj
1.	1776—1779.	2—223
2.	1780.	253—300
3.	1780.	301—342
4.	1781—1782.	111—150
5.	1781—1782.	151—209
6.	1782—1784.	1—70
7.	1784.	71—142
8.	1784—1785.	1—96

II. dio

9.	1792.	2—13 ((manjka fons 1)
10.	1793.	2—4 (manjka fons 1)
11.	1793.	5—15
12.	1794.	1—7
13.	1795.	1—2
14.	1795.	3—11
15.	1796.	1—11
16.	1797.	1—12
17.	1798.	1—10 (manjka fons 8)
18.	1799.	1—11 (manjkaju fontes 5, 6, 8)
19.	1800.	1—9
20.	1801.	1—12 (manjkaju fontes 5-8, 10, 11)
21.	1802.	1—7 (manjka fons 3)
22.	1803.	1—2
23.	1804.	1—3

POMOĆNE KNJIGE

1. Index registratorum actorum Fluminensium	1776—1780. (27 d)
2. Index registratorum actorum Fluminensium	1780—1781. (27 e)
3. Index registratorum actorum Fluminensium	1782—1784. (27 f)
4. Liber (index) resolutionum regiarum in negotio Fluminensi	1776—1780. (27 a)
5. Liber resolutionum regiarum in negotio Fluminensi pro annis	1780—1784. (27 a ¹)
6. Index libri informationum Fluminensium	1777—1780. (27 b)
7. Liber informationum Fluminensium	1780—1782. (27 g)
8. Liber »Videat« Flumine	1776—1780. (27 c)
9. Registratursbuch des Königlichen Fiumaner Dreyszsigst Gefällen Inspektorats für die Jahren	1800—1801. (27 c ¹)
10. Index actorum Fluminensium	1792 (27 h)
11. Index actorum Fluminensium	1793—1795. (27 l)
12. Index actorum Fluminensium	1796—1798. (27 j)
13. Index actorum Fluminensium	1799—1804. (27 k)

Sommario

ACTA FLUMINENSIA (1776—1804)

Nell' Archivio di Stato a Zagreb si trova già più d'un secolo una serie di atti se anche non grande di mole, con tutto ciò di cospicuo valore storico per la città di Rijeka, e che porta la denominazione latina di »Acta Fluminensia«. Questa serie trasferita da Budapest, dove essa faceva parte dell' Archivio Aulico Ungarico, nell' 1851 a Zagreb essa conteneva del materiale archivistico che proviene dall'attività della sudetta Camera come suprema autorità finanziaria per tutta l'Ungheria e Croazia compresavi qui anche Rijeka. Gli atti riguardanti Rijeka erano registrati in una sezione speciale.

Questa serie di atti era al momento del suo arrivo nel nostro Archivio assai incompleta, specialmente la prima parte, mentre dall' anno 1786 fino all' 1791 esiste nessun atto (Giuseppe II. abolì nell' 1784 la Camera Aulica). Questa mancanza di documenti però è stata sostituita abbastanza bene con degli indici precisi e dettagliati.

Questo materiale formatosi in un' era d'importanti cambiamenti amministrativi dell' imperatrice Maria Teresa e da Giuseppe II. ci dà una cognizione esatta delle complicate vicende della storia di Rijeka in quell'era della lotta che si è in quel tempo insaprita attorno alla medesima.

Questa serie rappresenta anche una fonte di prima qualità per lo studio della storia economica croata nel passaggio dal XVIII. al XIX. secolo.